

Social Work & Education

©SW&E. 2024

УДК 316.77:159.922.76(045)

DOI: 10.25128/2520-6230.24.1.5

Тетяна СУМЕНКО

аспірантка Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія Харківської обласної ради, музичний керівник вищої категорії, організатор КДД Комунального закладу «Харківський міський центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Промінь», Україна;
mississumenko@gmail.com

ORCID. ID: <https://0000-0003-2485-5989>

Статус статті:

Отримано: жовень 29, 2023

1-ше рецензування: листопад 19, 2023

Прийнято: березень 30, 2024

Суменко, Т., (2024). Формування соціальної компетентності дітей зі складними порушеннями розвитку: реалізація «інтегрованого соціально-мистецького курсу «MY WORLD» в межах національної платформи EDWEY. *Social Work and Education*, Vol. 11, No. 1. pp. 62-74. DOI: 10.25128/2520-6230.24.1.5

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ: РЕАЛІЗАЦІЯ «ІНТЕГРОВАНОВОГО СОЦІАЛЬНО- МИСТЕЦЬКОГО КУРСУ «MY WORLD» В МЕЖАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПЛАТФОРМИ EDWEY

Анотація. Стаття присвячена темі формування соціальної компетентності дітей зі складними порушеннями розвитку (РАС, РДУГ, ДЦП, інтелектуальна недостатність, синдром Дауна, дитяча шизофренія) та підвищенню рівня професійної, інклюзивної компетентності фахівців, соціальних вихователів реабілітаційних центрів та інших спеціальних установ, що працюють із зазначеною категорією підопічних. Висвітлено ряд законодавчих документів щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, означено безкоштовні українські навчальні платформи для представників освітянського кола (EdWey, EdEra, Prometheus, WiseCow, Українська команда Google, EduHub, Coursera, ПостНаука). На основі аналізу навчального контенту із зазначених освітніх платформ представлено основні напрями, тематику навчальних програм курсів підвищення кваліфікації, що розкривають аспекти інклюзивної практики, особливості інклюзивного навчання, практико-орієнтовані підходи у роботі з дітьми з порушеннями розвитку, у тому числі в умовах воєнного часу. Висвітлено навчальні курси для батьків та представників дітей з особливостями розвитку, що сприяють підвищенню інклюзивної компетентності, розкривають можливості для розширення корекційно-значущих знань, умінь, навичок необхідних для коректної та ефективної діяльності з дітьми з особливостями розвитку. Окреслено дефіцит курсів підвищення кваліфікації для соціальних працівників та фахівців, що працюють із дітьми зі складними порушеннями розвитку. Розкрито зміст авторського «Інтегрованого соціально-мистецького курсу “My world” для дітей зі складними порушеннями розвитку» як можливості підвищення кваліфікації педагогічних та соціальних працівників в межах Національної платформи Edwey, висвітлені результати навчання слухачів / чок за період навчання.

Ключові слова: соціальна компетентність; діти зі складними порушеннями розвитку; складні порушення розвитку; освітні платформи; курси підвищення кваліфікації; «Інтегрований соціально-мистецький курс “My world”».

ВСТУП

Соціальний досвід дитини зі складними порушеннями розвитку є результатом сформованої соціальної компетентності. Отримані соціальні знання та уміння передбачають генералізацію засвоєних соціальних навичок необхідних для ініціації і встановлення соціальної взаємодії дітей із зазначеної категорії в межах соціального простору. Сформована соціальна компетентність, як важливий механізм адаптації та соціалізації дітей зі складними порушеннями розвитку сприяє засвоєнню соціальних знань, норм поведінки, власних прав та обов'язків, розумінню дій у «моменті» і перспективі, накопиченню алгоритмів взаємодії, вибору оптимальних поведінкових стратегій та вирішенню власних проблем у побутовому житті.

Діти зі складними порушеннями розвитку (далі СПР) мають численні соціальні дефіцити, тож досить часто почуваються ізольованими від одноліток. Фахівці із соціальної роботи, корекційні педагоги, вихователі та батьки можуть сприяти формуванню соціальної компетентності дітей зі СПР як в межах реабілітаційних установ так і у домашньому просторі, аби підготувати їх до самостійного життя, надати більше можливостей для спілкування та комунікації поза домом.

У нашому стереотипному суспільстві трапляється чимало випадків, коли батьки дитини із складними порушеннями розвитку вимушені долати численні перепони на шляху до її соціалізації. Психологічний процес прийняття діагнозу дитини, а у подальшому відсутність інклюзивної компетентності, фінансових можливостей, часто є причиною затяжної соціальної дезаптації родини, що вже у ранньому дитинстві зменшує шанси дитини на компенсацію соціально-комунікаційних дефіцитів, її гармонійний розвиток.

Фахівці, що працюють з дітьми зі складними порушеннями розвитку (РАС, РДУГ, ДЦП, інтелектуальна недостатність, синдром Дауна) в реабілітаційних установах розуміють важливість означеної проблеми та у своїй практичній діяльності намагаються створювати максимально ефективне середовище для формування соціальної компетентності вихованців без існуючої корекційно-розвиткової програми рекомендованою МОН для дітей зі СПР, керуючись власним професійним баченням та стратегіями взаємодії з такою дитиною. Проте, слід виокремити і той факт, що для фахівців практиків, які працюють з цією категорією дітей на сьогоднішній день існує досить незначна кількість навчальних програм ініційованих МОН за якими вони могли б отримувати нові практико-орієнтовні інструменти для професійної діяльності, створювати власні корекційно-освітні продукти та впроваджувати їх у свою роботу задля підвищення ефективності окреслених задач.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Система соціальної роботи в межах реабілітаційних установ для дітей зі складними порушеннями розвитку потребує значної модернізації. Ключовою тезою процесу модернізації є можливість навчання фахівців реабілітаційних закладів, підвищення рівня професійної, інклюзивної компетентності та опанування новими науково-методичними кейсами, практико-орієнтованим інструментарієм по роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Закон України «Про освіту» (від 5 вересня 2017р.) запровадив «нову систему підвищення кваліфікації, що передбачає збільшення та розширення перспектив для

освітянської спільноти, вдосконалення педагогічної майстерності і професійного зростання впродовж життя» («Про освіту», 2017). Проведене дослідження МОН та інститутами громадського суспільства, у якому взяло участь 8427 освітян, засвідчило необхідність реформування системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників та збільшення кількості навчальних годин, що за думкою респондентів слугуватимуть «інвестицією у професійний розвиток» (Елькін та ін., 2019).

Постанова КМУ № 800 (від 21 серпня 2019р.) «визначає чіткі процедури, види, форми, обсяг, умови науково-педагогічних, педагогічних працівників закладів освіти і установ усіх форм власності. За даним нормативно-правовим документом, суб'єктами підвищення кваліфікації можуть бути як заклади освіти так і юридичні або фізичні особи, у тому числі фізичні особи - підприємці, що впроваджують освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних та/або науково-педагогічних працівників. Педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть підвищувати кваліфікацію у різних суб'єктів підвищення кваліфікації» («Деякі питання педагогічних і науково педагогічних працівників», 2019).

На сьогоднішній день, в межах інтернет простору, освітянською спільнотою та фахівцями соціальної роботи використовуються для навчання наступні безкоштовні освітні платформи: Prometheus, EdEra, WiseCow, Українська команда Google, EduHub, Edwey, Coursera, ПостНаука та інші.

Метою курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників та фахівців соціальної сфери є вдосконалення, розширення професійних знань і компетенцій, формування теоретичної, методологічної бази, умінь та навичок використання новітніх технологій, орієнтування у нормативно-правовій базі та системне навчання, необхідне для коректної і ефективної діяльності в межах своїх професійних компетенцій.

Теоретичний аналіз існуючих курсів на вищезазначених освітніх платформах показав, що у переважній більшості навчальні програми курсів підвищення кваліфікації для фахівців, які працюють з дітьми зі складними порушеннями розвитку розроблені за напрямом «Інклюзивне навчання».

Курс «Інклюзивне навчання. Підготовка до роботи асистента учня (дитини) в закладах освіти» на платформі Edwey «розкриває аспекти супроводу дитини із особливими освітніми потребами в закладах освіти з метою створення комфортного та безпечного інклюзивного середовища, основні функції, права та обов'язки асистента дитини з ООП» («Edwey», 2023).

Освітній курс «Інклюзивна освіта: теорія та практика організації інклюзивного навчання і недискримінаційного середовища в закладах освіти у воєнні і повоєнні часи», впроваджується громадською організацією «ЕдКемп Україна» знайомить учасників та учасниць курсу з базовими засадами СЕП-підходу, нормативно-правовою базою з інклюзивної освіти, практичними рекомендаціями по роботі з дітьми з ООП («Edwey», 2023).

Онлайн-курс «Раннє втручання» на платформі Ed-era містить ґрунтовні та цікаві відео лекції із зазначеної тематики та буде корисний як для батьків дітей із особливостями розвитку так і для фахівців, що працюють із дітьми з порушеннями розвитку («Ed-era», 2020).

Авторський курс Жани Домбровської «Рухові активності для дітей з ООП» на платформі «На Урок» надає практичні інструменти для дітей із зазначеної категорії в умовах війни під час перебування в укриттях («На Урок», 2023).

Тренінг «Моя дитина виняткова», що розміщений на національній платформі Edway та реалізується СПК «Центр Персонального Розвитку у Вроцлаві» спрямований на розвиток батьківської компетентності та вибудовуванню добрих взаємовідносин у родинному середовищі. Навички з догляду, виховання дозволять батькам успішно взаємодіяти з дітьми та підвищити рівень батьківської компетентності (Edway, 2023).

Цікавий курс «Робота з дітьми з особливими освітніми потребами: ефективна інклюзія» надає низку важливих інструментів від педагогів практиків, фахівців соціальної роботи для організації роботи з дітьми ОПІ у воєнний час («На Урок», 2023).

Навчальні курси, що висвітлюють тему формування соціальної компетентності дітей зі складними порушеннями розвитку на перелічених платформах не представлені, що у свою чергу, обумовлено складністю діагнозів таких дітей, стереотипною думкою суспільства, що діти зі СПР є «аномальними» та не піддаються навчанню, та досить малою численністю фахівців-практиків, що працюють з дітьми зі СПР і замагаються розробкою навчально-методичного контенту для курсів підвищення кваліфікації освітян та фахівців соціальної сфери, що розміщені на вищевказаних освітніх платформах.

Наукова проблема формування соціальної компетентності дітей зі СПР є досить затребуваною, але означені траєкторії щодо пошуку, аналізу курсів для фахівців реабілітаційних установ, як можливості підвищити рівень професійної і інклюзивної компетентності з теми формування соціальної компетентності дітей зі СПР виявилися мало інформативними, через їх незначну кількість.

МЕТА СТАТТІ: розкрити зміст авторського курсу «Інтегрований соціально-мистецький курс “My world”» для дітей зі складними порушеннями розвитку» як можливості підвищення кваліфікації педагогічних та соціальних працівників.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Соціальна компетентність дитини зі складними порушеннями розвитку вкрай важлива для її загального розвитку та благополуччя. Більшість дітей зі СПР мають низку соціальних дефіцитів, що негативно впливає на їх рівень життя та функціонування в цілому. Не сформований соціальний досвід або його відсутність перешкоджає дитині навчатися, опанувувати елементарні соціальні навички, знайомитися із людьми, підтримувати порядок вдома, орієнтуватися у соціальному просторі, користуватися транспортом, ходити до магазину. Велика кількість дітей зі складними порушеннями розвитку мають проблеми із комунікацією, їм важко концентрувати увагу, запам'ятовувати навчальний матеріал, розуміти, виконувати прості словесні інструкції, планувати власну діяльність (Semrud-Clikeman, Glass, 2010: 1248–1260).

Формування соціальної компетентності дитини підпорядковується численним процесам упродовж її життя. Відповідно, вимоги щодо рівня сформованості цього феномену у дитини зі складними порушеннями розвитку у кожній віковій категорії

будуть змінюватися в процесі її загального розвитку (Junge, Valkenburg, Deković, Branje, 2020: 3).

Здійснюючи аналіз наукових робіт присвячених вивченню проблеми формування соціальної компетентності, хотілося б відзначити, що наразі не існує єдиного понятійно-термінологічного визначення щодо дефініції соціальна компетентність дітей із особливостями розвитку. У дисертаційному дослідженні Т. Гладун встановлено, що розвиток соціальної компетентності дітей із РАС відбувається внаслідок якісної зміни соціальної поведінки такої дитини, подолання комунікативних обмежень та здатності створювати, налагоджувати, підтримувати соціальні контакти, реагувати на емоції сторонніх людей, інтерпретувати їх поведінку (Гладун, 2020:5).

Н. Ярмола описує соціальну компетентність як «здатність на основі набутих знань й особистісного досвіду відповідно до своїх вікових можливостей ефективно взаємодіяти з іншими та вирішувати соціальні проблеми, з якими дитина зустрічається у своєму повсякденному житті» (Ярмола, 2020:6).

Т. Тищенко виділяє три напрями у формуванні соціальної компетентності дітей з інтелектуальними порушеннями: усвідомлене приймання, або пізнання себе (емоції, переживання, почуття); пізнання сторонніх людей; взаємодія з іншими особами (Тищенко, 2023:325).

Утруднення формування соціальної компетентності дітей зі складними порушеннями розвитку у більшості випадків полягають у обтяжувальній нозології. Найвні порушення у дитини часто мають патологічний прогноз: спостерігається затримка психічного розвитку, є серйозне недорозвинення мови, слуху, координації, уваги, пам'яті; відмічаються порушення у емоційно-вольовій, сенсорній, поведінковій, інтелектуальній сферах.

З огляду на зазначені складності формування соціальної компетентності, можна з впевненістю сказати, що впоратися з цим завданням батькам самотужки вкрай важко, саме тому професійна підтримка фахівців реабілітаційних установ та професійно складена індивідуальна програма реабілітаційного маршруту дитини зі складними порушеннями розвитку є вкрай важливим аспектом у її загальному розвитку. Такі підопічні потребують систематичної підтримки, адже через особливість своїх нозологій часто регресують та втрачають набуті знання та навички.

Особливо гостро стоїть питання фахової підтримки дітей із складними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану, коли більшість батьків та фахівців вимушено переміститися в інші населені пункти, міста та країни. В умовах пристосування до нового приміщення, місцевості, темпоритму життя дитина зі складними порушеннями розвитку отримує додатковий стрес. Відсутність навичок соціальної комунікації, низька спроможність опанувати свій психічний стан, поглиблюють проблему адаптації у нових умовах життя, а відсутність занять із фахівцями в режимі офлайн стає перепоною у якісному функціонуванні в межах соціального середовища, що може спровокувати регрес у формуванні соціального досвіду дитини.

Для дитини, що проходила системну реабілітацію в межах реабілітаційної установи, отримувала професійну допомогу фахівців, опинитися без комплексної підтримки, у буквальному сенсі, означає жити без кисню. Відсутність офлайн занять у звичному форматі є додатковим стресом для дітей із складними порушеннями

розвитку, окрім того, батьки, що мають вирішувати численні соціальні питання, не завжди можуть оформити своїх дітей до інших реабілітаційних закладів з ряду причин: укомплектованість груп, відсутність бомбосховищ, припинення адміністрацією закладу трудового договору із співробітниками через воєнний стан, незнання мови і т.д.

Можливість долучити дитину зі складними порушеннями розвитку до дистанційних корекційно-розвиткових занять із фахівцями часто є рятувальним колом для самої дитини, так і для її батьків. Проте, якісних практично-орієнтованих інструментів, які могли б використовувати фахівці, що працюють з дитиною зі СПР дистанційно, розроблено досить мало.

Актуальність означеної проблеми формування соціальної компетентності дітей зі складними порушеннями розвитку та здійснення пошуку варіативних шляхів її вирішення обумовило розробку «Інтегрованого соціально-мистецького курсу “My world”» для дітей зі складними порушеннями розвитку з метою його впровадження в реабілітаційні центри, дошкільні, загальноосвітні навчальні заклади, соціальні установи із реабілітаційними відділеннями, заклади спеціальної освіти. Мета курсу для дітей: формування соціальної компетентності. Для впровадження означеного курсу у межах реабілітаційних установ (офлайн + онлайн), або в домашньому просторі (онлайн) важливою передумовою є навчання фахівців, які працюють з дитиною зі СПР, та батьків дітей із даної категорії, які могли б реалізувати вказану авторську методику з метою формування соціальної компетентності дітей зі СПР.

«Інтегрований соціально-мистецький курс “My world”» має розроблений навчальний план, відповідну навчальну програму та складається з восьми модулів, які містять чіткі методичні інструкції, алгоритми взаємодії з дитиною зі СПР, розкривають основні функції та принципи роботи мультидисциплінарної команди, детально знайомлять фахівців із поняттями «складні порушення розвитку», «нозологія», «діагностичний інструментарій», «музичні нейрокорекційні заняття», «реабілітаційний маршрут», «мотиваційні стимули» і т.д; сучасними методами діагностики СПР; цікавими формами і методами роботи з дітьми зі СПР.

Кожен модуль має трьох компонентну мету (навчити, сформулювати, закріпити), практичні рекомендації, тематичний відео контент, презентаційний матеріал. Модулі складаються з тем: «Про курс», «Складні порушення розвитку», «Музичні нейрокорекційні заняття», «Мультидисциплінарна команда. Що. Де. Коли?», «Стратегія, структура курсу. Протоколи. Діагностика», «Особливе про особливих», «АФК», «Творча хвилинка», «Практичний кейс».

Перший модуль розкриває основні аспекти навчального курсу, його мету, особливості, умови впровадження. Знайомить слухачів/чок з нормативно-правовою базою щодо роботи з дітьми зі СПР, частково розкриває діагностичні інструменти та протоколи курсу. У першому модулі учасники знайомляться із «Словничком освіченого українця», термінами «інвалідність», «МКХ», «нозологія», «ППР». Другий модуль описовий, де слухачі/чки дізнаються про типи, види, причини порушень у дітей зі СПР, особливості корекційної роботи з даною категорією дітей. У третьому модулі розкрито специфіку проведення музичних нейрокорекційних занять, проведено порівняльний аналіз відмінностей у структурних елементах традиційного та нейрокорекційного музичного заняття. Учасники/ці знайомляться із

нейрокорекційними іграми, нейро вправами для дітей зі СПР на прикладах відео добірок, із поняттями «нейробіка», «нейронні зв'язки», «нейрокорекція».

Тематика четвертого модулю розкриває сутність, зміст, склад, мультитисциплінарної команди (МК) в межах реабілітаційного центру, функції, права кожного учасника команди в межах впровадження «Інтегрованого соціально-мистецького курсу «MW». Особливу увагу слухачів/чок було спрямовано на головну мету роботи МК для ефективної взаємодії у межах курсу: планування, моніторинг, спільний вектор роботи. Наведені приклади взаємодії фахівців реабілітаційної установи у напрямі корекційно-розвиткової роботи в межах зазначеного курсу за окремим модулем.

П'ятий модуль знайомить учасників/ць зі стратегією курсу «MW», структурою, протоколами та діагностичним інструментарієм. Шостий модуль складається з трьох частин: «АФК» - адаптивна фізична культура для дітей з особливостями розвитку; «Робота з дітьми з проблемами зору», «Особливе про особливих» (методики діагностики первинних та вторинних порушень, відео приклади елементів занять з дітьми зі СПР). Сьомий модуль «Творча хвилина як структурний компонент музичного заняття» розкриває цікаві авторські практичні вправи, мотиваційні стимули, що сприяють формуванню навичок двосторонньої комунікації і підвищенню ефективності роботи з дитиною зі СПР. Восьмий модуль містить практичні рекомендації, приклади роботи дітей у «Робочому зошиті» та «Щоденнику успіху». Наведено приклади вправ для встановлення візуального контакту, формування імітаційних навичок, вказівного жесту і т.д. Подано ряд практичних інструкцій, щодо специфіки проведення корекційних занять з дітьми зі СПР.

Мета навчального курсу на платформі Edwey для фахівців полягає у підготовці працівників соціальної та педагогічної сфери до формування соціальної компетентності дітей зі СПР; вдосконалення базових компонентів професійної компетентності освітян, опанування новітніми елементами інклюзивної компетентності в рамках організації/або реалізації корекційно - розвиткової, навчальної роботи з дітьми зі СПР у реабілітаційних установах, загальноосвітніх, дошкільних навчальних закладах (Edwey, 2023).

У результаті освоєння навчальної програми курсу слухачі/чки мають засвоїти теоретичні, методичні знання з організації корекційно-розвиткових, навчальних занять для дітей зі СПР; орієнтуватися у видах нозологій; знати умови та принципи організації корекційної роботи для дітей зі СПР; особливості роботи тьюторів, асистентів дитини зі СПР. Окрім того, фахівці мають уміти планувати реабілітаційний маршрут дитини у відповідності до задач «Інтегрованого курсу «MW», користуватися рекомендованими протоколами, діагностичними методиками та навчально-корекційним матеріалом, що містить як авторський практичний матеріал, так і матеріали з корекційних програм рекомендованих МОН та Інститутом Модернізації освіти.

Наразі розроблено і розміщено на національній платформі Edwey навчальну програму курсів підвищення кваліфікації для педагогічних та соціальних працівників «Інтегрований соціально-мистецький курс "My world"», за якою з 25 по 30 жовтня 2023 року успішно пройшли навчання 39 фахівців з 16 областей України. Слухачі/чки курсу мали можливість ознайомитися із специфікою впровадження

«Інтегрованого соціально-мистецького курсу “My world”» для дітей зі складними порушеннями розвитку в межах роботи реабілітаційних центрів, вдосконалити ключові компоненти професійної компетентності вчителя, опанувати нові елементами інклюзивної компетентності в рамках організації навчальної, виховної, корекційно-розвиткової роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Перед початком навчання усім учасникам/цям курсу було запропоновано заповнити вхідну анкету з метою перевірки їх наявних знань про особливості роботи з дітьми зі СПР, формування соціальної компетентності у підопічних.

На початку навчання, на питання, що являють собою складні порушення розвитку дитини, 85% учасників курсу у переважній більшості вважали, що складні порушення розвитку дитини це відсутність у неї навичок соціальної поведінки та спілкування (рис. 3). По завершенню курсу, їх знання значно поглибилися, про що говорять сформовані поняття зафіксовані у тестовій роботі.

Щодо дефініції «соціальна компетентність дитини зі СПР», на початку навчання, більшість слухачів (75%) розуміли це поняття як «уміння обслуговувати себе», «гігієнічні навички», «здатність дитини ефективно виявляти особистісні соціальні почуття, якості». Після завершення навчання, показники істотно змінилися, 70% слухачів та слухачок, правильно визначили даний термін у тестовій роботі (рис. 4). Розуміння педагогічними та соціальними працівниками феномену «соціальна компетентність» є вкрай важливим у роботі з дітьми зі СПР.

Рис. 3. Складні порушення розвитку дитини (після навчання).

Рис. 4. Соціальна компетентність дитини зі СПР (після навчання).

У практичній роботі з авторським діагностичним інструментарієм щодо визначення рівня сформованості соціальної компетентності дитини зі СПР, 70% учасників/ць курсу успішно засвоїли базові знання та навчилися працювати за рекомендованим матеріалом (рис. 5).

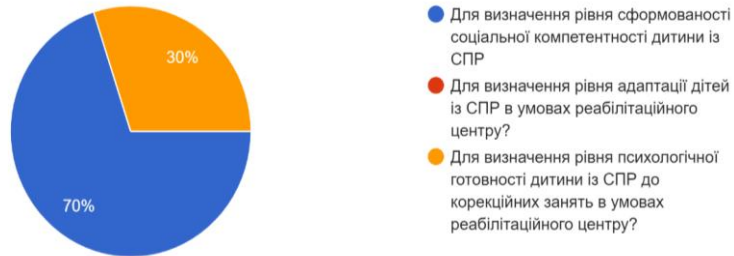

Рис. 4. Для чого потрібен діагностичний інструментарій курсу «MW»

ВИСНОВКИ

Діти зі складними порушеннями розвитку не спроможні самостійно опанувати алгоритми соціальної взаємодії із сторонніми людьми у соціальному вимірі, саме тому, завдання батьків, фахівців, що працюють з дітьми зі СПР навчити їх піклуватися про себе, гратися, спілкуватися, проявляти ініціативу, керувати власними емоціями, вибудовувати поведінкові стратегії, орієнтуватися у соціальному просторі, тобто формувати соціальну компетентність дітей зі СПР.

Наявність нових науково-методичних, практичних знань та інструментів дозволить фахівцям соціальної та освітньої сфери значно розширити можливості формування соціальної компетентності дитини зі СПР в межах домашнього простору (онлайн) та в умовах корекційно-розвиткової роботи реабілітаційних установ (офлайн + онлайн навчання), підготувати таких дітей до самостійного життя, надати більше можливостей для комунікації поза домом.

Авторський курс «Інтегрований соціально-мистецький курс «My world»» для дітей зі складними порушеннями розвитку» розширює уявлення педагогічних та соціальних працівників про форми, методи, принципи роботи з дітьми зі СПР, містить навчальний план, протоколи, діагностичний інструментарій та змістовний практичний контент для корекційних занять з дітьми із зазначеної категорії як в умовах реабілітаційних установ, так і в домашньому просторі. Впровадження курсу «MW» у систему корекційно-розвиткової роботи реабілітаційних установ сприятиме вирішенню нагальної проблеми формування соціальної компетентності дітей з аутизмом, інтелектуальною недостатністю, ДЦП, синдромом Дауна, РДУГ та дозволить започаткувати спільний вектор роботи команди фахівців реабілітаційної установи.

Подальше дослідження вбачаємо у розробці відповідних навчальних курсів для батьків дітей зі СПР з метою формування інклюзивної компетентності та здобуття досвіду щодо корекційних занять з власною дитиною в межах домашнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

Про освіту»: Закон України від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 18.11.2023).

НАВЧАТИ Й НАВЧАТИСЯ. Як і куди зростати українському вчителю? (б. д.). edcamp. <https://www.edcamp.org.ua/teachandlearn>

Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, Постанова Кабінету Міністрів України № 800 (2019) (Україна). <http://surl.li/plqaj> (дата звернення: 18.11.2023).

Інклюзивна освіта: теорія та практика організації інклюзивного і недискримінаційного середовища в закладах освіти у воєнні та повоєнні часи | EdWay. Головна. URL: <https://edway.in.ua/uk/mpk/709/detail/> (дата звернення: 18.11.2023).

Вступ до раннього втручання. Увійдіть або зареєструйтесь | EdEra. URL: <http://surl.li/aegml> (дата звернення: 16.11.2023).

Вебінар: Рухові активності для дітей із ООП, які можна реалізувати під час перебування в укритті. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <http://surl.li/nmhfh> (дата звернення: 17.11.2023).

Моя дитина виняткова – тренінг батьківської компетентності | EdWay. Головна. URL: <https://edway.in.ua/uk/mpk/684/detail/> (дата звернення: 17.11.2023).

Робота з дітьми з особливими освітніми потребами: ефективна інклюзія. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/conference/special> (дата звернення: 18.11.2023).

Semrud-Clikeman, M., Glass, K. (2010). The Relation of Humor and Child Development: Social, Adaptive, and Emotional Aspects. *Journal of Child Neurology*. Vol. 25, no. 10. P. 1248–1260. URL: <https://doi.org/10.1177/0883073810373144> (date of access: 30.10.2023).

The building blocks of social competence: Contributions of the Consortium of Individual Development / C. Junge et al. *Developmental Cognitive Neuroscience*. 2020. Vol. 45. P. 100861. (date of access: 30.10.2023).

Відгук офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента Гнідої Тетяни Борисівни на дисертацію Тетяни Олександрівни Гладун «Формування соціальної компетентності у дітей молодшого шкільного віку з аутизмом». Ксерокопія. URL: <http://surl.li/nmhgd>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. URL: <https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/162> (дата звернення: 21.11.2023).

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА. URL: <http://surl.li/nmhgq> (дата звернення: 21.11.2023).

Beyond Social Skills: Understanding and Supporting Social Competence in Students with LDs - LD@school. LD@school. URL: <http://surl.li/nmhfh> (date of access: 30.10.2023).

Інтегрований соціально-мистецький курс "My world" для дітей зі складними порушеннями розвитку | EdWay. Головна. URL: <https://edway.in.ua/uk/mpk/176/detail/> (дата звернення: 23.11.2023).

FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF CHILDREN WITH COMPLEX DEVELOPMENTAL DISORDERS: IMPLEMENTATION OF THE "INTEGRATED SOCIAL AND ARTISTIC COURSE «MY WORLD» WITHIN THE NATIONAL EDWEY PLATFORM

Tetiana SUMENKO, Postgraduate student of the Department of Social Work of the Municipal Institution «Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy of the Kharkiv Regional Council, music director of the highest category, organiser of the CDD of the Municipal Institution "Kharkiv City Centre for Comprehensive Rehabilitation for Persons with Disabilities «Promin», Kharkiv, Ukraine; mississumenko@gmail.com

Annotation. *The article is devoted to the formation of social competence of children with complex developmental disorders (ASD, ADHD, cerebral palsy, intellectual disability, Down syndrome, childhood schizophrenia) and raising the level of professional, inclusive competence of specialists, social educators of rehabilitation centres and other special institutions working with this category of wards. The article highlights a number of legislative documents on professional development of pedagogical staff, identifies free Ukrainian learning platforms for representatives of the educational community (EdWey, EdEra, Prometheus, WiseCow, Ukrainian Google Team, EduHub, Coursera, PostNauka). Based on the analysis of educational content from these educational platforms, the main directions and topics of the curricula of in-service training courses covering aspects of inclusive practice, features of inclusive education, practice-oriented approaches to working with children with developmental disabilities, including in wartime, are presented. The article highlights training courses for parents and representatives of children with developmental disabilities that contribute to the development of inclusive competence, open up opportunities for expanding the correctional knowledge, skills and abilities necessary for correct and effective work with children with developmental disabilities. The deficit of advanced training courses for social workers and specialists working with children with complex developmental disorders is outlined. The content of the author's "Integrated social and artistic course "My world" for children with complex developmental disorders" as an opportunity for advanced training of pedagogical and social workers within the National Edwey Platform is revealed, the results of students' training / check for the period of study are highlighted.*

Key words: *social competence; children with complex developmental disorders; complex developmental disorders; educational platforms; advanced training courses; «Integrated social and artistic course "My world"».*

References

On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (date of application: 11/18/2023). [in Ukrainian].

TEACH AND LEARN. How and where should Ukrainian teachers grow? (b. d.). edcamp. <https://www.edcamp.org.ua/teachandlearn> [in Ukrainian].

Some issues of improving the qualifications of teaching and research-pedagogical workers, Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 800 (2019) (Ukraine). <http://surl.li/plqaj> (access date: 11/18/2023). [in Ukrainian].

Inclusive education: theory and practice of organizing an inclusive and non-discriminatory environment in educational institutions in war and post-war times | EdWay. Main. URL: <https://edway.in.ua/uk/mpk/709/detail/> (access date: 11/18/2023).

Introduction to early intervention. Sign in or register | EdEra. URL: <http://surl.li/aegml> (access date: 11/16/2023). [in Ukrainian].

Webinar: Movement activities for children with SEN that can be implemented while staying in the shelter. Educational project "On Lesson" for teachers. URL: <http://surl.li/nmhfh> (access date: 11/17/2023). [in Ukrainian].

My child is exceptional - parenting competence training EdWay. Main. URL: <https://edway.in.ua/uk/mpk/684/detail/> (date of application: 11/17/2023). [in Ukrainian].

Working with children with special educational needs: effective inclusion. Educational project "On Lesson" for teachers. URL: <https://naurok.com.ua/conference/special> (access date: 11/18/2023). [in Ukrainian].

Semrud-Clikeman, M., Glass, K. (2010). The Relation of Humor and Child Development: Social, Adaptive, and Emotional Aspects. *Journal of Child Neurology*. Vol. 25, no. 10. P. 1248–1260. URL: <https://doi.org/10.1177/0883073810373144> (date of access: 30.10.2023).

The building blocks of social competence: Contributions of the Consortium of Individual Development / C. Junge et al. *Developmental Cognitive Neuroscience*. 2020. Vol. 45. P. 100861. (date of access: 30.10.2023).

Feedback from the official opponent of the Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Hnida Tetyana Borysivna on the thesis of Tetyana Oleksandrivna Gladun "Formation of social competence in children of primary school age with autism". Photocopy. URL: <http://surl.li/nmhgd> [in Ukrainian].

FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES. Education of persons with special needs: ways of development. Education of persons with special needs: ways of development. URL: <https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/162> (access date: 11/21/2023). [in Ukrainian].

FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF PRESCHOOL CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM. URL: <http://surl.li/nmhgq> (access date: 11/21/2023). [in Ukrainian].

Beyond Social Skills: Understanding and Supporting Social Competence in Students with LDs - LD@school. LD@school. URL: <http://surl.li/nmhfh> (date of access: 30.10.2023). [in Ukrainian].

Article history:

Received: October 29, 2023

1st Revision: November 19, 2023

Accepted: March 30, 2024